

AANRAKING EN GELUIDSPRIKKELS DOEN MENSEN MET DEMENTIE OPLEVEN

Na een loopbaan in het internationaal management is Ger Schuivens (**Rc Lanaken-Maasland**) vandaag volop actief in de zorginnovatie. Samen met een studiegenoot ontwikkelde zijn zoon Dennis de CRDL ('Cradle'), een interactief instrument dat aanraking tussen mensen vertaalt in geluid. Primair bedoeld om wezenlijk contact te maken met mensen met dementie, lijkt het ook aan te slaan bij personen met autisme of een verstandelijke beperking. 'Soms lijkt het of iemand ontwaakt uit een winterslaap.'

NL Dennis Schuivens en Jack Chen hadden al jaren praktijkervaring in ontwerp en architectuur toen ze zich in 2011 inschreven voor een masteropleiding aan het Sandberg Instituut, een afdeling van de befaamde Rietveld Academie. Tijdens hun opleiding moesten alle studenten onder meer werken rond het thema 'langdurige zorg'. In dat kader gingen Dennis en Jack enkele maanden meedraaien in een zorginstelling. Het sociaal isolement van veel dementerende patiënten greep hen erg aan. Ze zagen hoe zorgverleners – ondanks veel goede wil – er niet in slaagden individuele aandacht op te brengen voor bejaarden die steeds meer in zichzelf leken weg te zinken. Ook familieleden haakten vaak gedeeltelijk of helemaal af, omdat de confrontatie met de achteruitgang van hun dierbare te pijnlijk was of omdat het hen niet meer lukte enige vorm van communicatie op gang te brengen. 'En dat terwijl de behoefte aan persoonlijke aandacht toeneemt met het vorderende ziektebeeld. Patiënten halen daar een gevoel van trots en eigenwaarde uit. Uit studies blijkt dat contact, communicatie, nuttig voelen en gelijkwaardigheid belangrijke eigenschappen zijn in het leven van iemand met dementie. Zo blijven ze zich meer mens dan patiënt voelen', zegt Ger.

In hun zoektocht naar een middel om dit isolement enigszins te doorbreken, gingen Dennis en Jack uit van de vraag 'Wat kunnen deze

mensen wél nog?'. Interpreteren en betekenis geven is moeilijk voor hen. Wat er overblijft, zijn zintuiglijke ervaringen, die meteen gekoppeld worden aan een impuls of reactie. 'Daarom zegt men vaak dat mensen met dementie helemaal anders reageren dan vroeger.' Dennis en Jack begrepen dat de enige weg naar betekenisvol contact via zintuiglijke prikkeling moest verlopen. Hun onderzoek mondde na enkele jaren uit in de ontwikkeling van de CRDL, een houten object in de vorm van een ellipsoïde dat geluiden produceert als mensen fysiek verbinding maken met elkaar én de CRDL. Dat kan per twee (patiënt en zorgverlener of familielid) of in een kring met meerdere mensen.

Beekjes en kinderstemmen

Het toestel, van hoogwaardig walnoot- of essenhout, reageert op de intensiteit en frequentie van de aanraking. Het roept geluiden op uit de natuur (de zee, vogels, krekels), de stad (een tram, fietsbel, kerkklok), dierengeluiden of geluiden van muziekinstrumenten of uit het alledaagse leven (fluitketel, lopen op een houten vloer, koffiekopjes). 'De geluiden gaan tot 60 jaar terug in de tijd. We hebben bijvoorbeeld een stoomtram erbij zitten. Vaak zijn het de vroege herinneringen, verankerd in het primaire brein, die het meest reactie opleveren. Zo leidde het geluid van een beekje bij een zwaar demente dame tot een heel verhaal over hoe zij als jong meisje met haar vrienden

dinnen speelde in de wei achter de boerderij, naast zo'n beek. Een gewezen schooljuf leefde helemaal op wanneer ze kinderstemmen hoorde. Naast de 25 standaardgeluiden kunnen we ook een geluidsbibliotheek op maat samenstellen. Dat deden we onder meer voor een timmerman en een machinist. Het valt vooraf niet te voorspellen welk geluid precies een associatie zal oproepen, maar er komt altijd wel iets binnen.'

De CRDL is in nauwe samenwerking met het zorgveld ontwikkeld en krijgt hoge waarderingen van zowel familieleden, verzorgers als specialisten. De testfase vond onder meer plaats in WZC Huize Sint-Anna in Lanaken. Eind 2014 richtten Ger, Dennis en Jack een bedrijfje op en dienden een patentaanvraag in. Het internationale patent is intussen toegekend. 'We spiegelen ons aan een "sociale onderneming" naar Engels model, maar die

► Ontwerpers Dennis Schuivens en Jack Chen met Ger

► Ger Schuivens

rechtsvorm bestaat nog niet in België en Nederland. In elk geval staat voor ons de maatschappelijke missie voorop.’

Op Wereld Alzheimer Dag 2016 is de CRDL gelanceerd. De reacties uit de zorgsector zijn zeer bemoedigend. ‘We hebben al heel wat demonstraties mogen geven in zorginstellingen en op congressen. Eén congresvoorzitter stelde zelfs voor de zitting te openen met een gezamenlijke CRDL-sessie. Toen hebben we een kring gevormd met 220 deelnemers, en het signaal werd probleemloos doorgegeven. Daarnaast heeft de CRDL onlangs de start-up-pitchwedstrijd van NRC Live Zorgtechnologie gewonnen. Een prijs om trots op te zijn!’

Oprukkende vergrijzing

Sinds de lancering liepen zo’n honderd bestellingen binnen. ‘Vooral van zorginstellingen, maar tot onze verbazing ook van particulieren. Sommige familieleden beschouwen de CRDL als een laatste nuttig geschenk voor hun dementerende dierbare, en laten hem na diens dood na aan de instelling.’ Zorgcentra kunnen ook een beroep doen op crowdfunding, steunfondsen of serviceclubs om de financiering – net geen 4.000 € – rond te krijgen. ‘Hersenziekten krijgen steeds meer aandacht, ook bij Rotary. Denk maar aan de actie “Hoofdzaak... er is Hoop” – die zich weliswaar toespit op wetenschappelijk onderzoek. Terecht, want alleen in al in Vlaanderen lijden naar schatting 122.000 mensen aan dementie. Door de oprukkende vergrijzing zal

dat aantal de komende jaren nog beduidend de hoogte in gaan. Je mag ervan uitgaan dat je 50% kans hebt dat je tijdens je leven in je nabije omgeving met de ziekte te maken krijgt.’

‘Voor alle duidelijkheid: de CRDL is géén therapeutisch instrument’, benadrukt Ger. ‘Het gebruik ervan kan de ziekte niet beter maken of afremmen. Wél zorgt de CRDL voor waardevolle contactmomenten en meer levenskwaliteit. Soms herstelt hij zelfs het contact met bepaalde familieleden. Ik weet van een zoon die zijn demente vader een half jaar niet had bezocht – omdat geen van beiden “daar iets aan had” – en die nu weer regelmatig langsgaat voor een CRDL-sessie. Zo wordt er weer een band opgebouwd.’

Blikken doos

Ook in de academische wereld is de interesse gewekt. Bij de Universiteit Maastricht loopt een onderzoek om na te gaan hoe je de CRDL in de praktijk het best kunt toepassen bij mensen met dementie. De Universiteit van Nijmegen heeft een onderzoek gestart naar het gebruik van de CRDL bij mensen met een verstandelijke beperking. Sociaal geriater Anneke van der Plaats pleit al jaren voor een meer prikkelende omgeving voor mensen met dementie. Uit de neurowetenschap is bekend dat beschadigde hersenen niet meer kunnen reageren op stilstaande en geluidloze prikkels. Menig hersenpatiënt kan dus omzeggens niet bestaan in een stille omgeving. ‘Als je zulke mensen aan hun lot overlaat, zakken ze hele-

maal weg. Bij de juiste stimulatie via de CRDL leven ze weer op. Je ziet aan hun hele houding dat er iets met ze gebeurt. Alsof ze ontwaken uit een winterslaap...’, zei ze hierover in *De Limburger*.

Ger steekt niet onder stoelen of banken dat hij behoorlijk trots is op het ontwerp van zijn zoon en diens kompaan. ‘Als je het effect ziet, kan je alleen maar blij worden. Daarnaast vind ik het ook ontwerptechnisch een hoogstandje. Als iemand uit de zorgsector iets dergelijks had ontworpen, kreeg je waarschijnlijk een blikken doos die in de afwasmachine kan en waarmee je rond kan gooien. Nu is de CRDL een elegant en duurzaam instrument geworden, dat door zijn vorm en textuur als het ware uitnodigt om aangeraakt te worden. We hebben het voorbije halfjaar interesse gewekt bij meer dan 250 zorginstellingen. Als we langsgaan voor een demonstratie, is dat vaak een eyeopener. Wat ons betreft heeft iedereen recht op persoonlijke aandacht en waardig menselijk contact, ongeacht de levensfase waarin men verkeert. We hopen dan ook dat zo veel mogelijk mensen er baat bij vinden.’

STEVEN VERMEYLEN

MET DANK AAN PDG 1630 LUDO FEYEN

INFO: www.contactdooraanraking.nl
CONTACT: ger@crdl.com